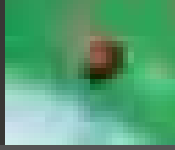

Psikoloji

Mustafa Dođan KARACOŐKUN*

DİNÎ GELİŞİM VE ERGENLİK

ergenlerin dinî gelişim özelliklerini anlayabilmek açısından öncelikle diğer bazı gelişim özelliklerinden söz etmenin yararlı olacağı kanaatindeyiz. Bu bağlamda ergenlerin fiziksel ve psiko-sosyal gelişim özelliklerinden belli başlıları şunlardır:

Fiziksel Gelişim Özellikleri

Gencin başkalarına çirkin gözükmemeye kaygısına karşılık, kontrol edemediği şekilde, vücudun birden değişmeye ve gelişmeye başladığı, yüzlerde sivilcelerin oluştuğu sorunlu bir dönemdir.

Bu tür fiziksel değişmeler, ergenleri rahatsız eder. Bu rahatsızlık onların ruhsal gelişimleri üzerinde de etkide bulunur.

Psiko-Sosyal Gelişim Özellikleri

Kimlik duygusu güçlenir. Ergen, kendine ilişkin bir kimlik geliştirme çabası içindedir. Artık anne-babayı taklit dönemi sona ermiştir. Onların en mükemmel oldukları fikri geride kalmıştır. Şimdi “Ben kimim?” sorusu daha anlamlıdır. Bu konuda iyi bir süreç ve yardım olmazsa “kimlik krizi”, yahut “kimlik kargaşası” oluşabilir.

Dinî gelişim özellikleri ve

ergenlerle ilişkilerde dikkat edilmesi gereken bazı hususlar:

1. Dinî açıdan bu dönem, sorumluluğun başladığı bir evredir. Din onu yetişkin kabul eder. Bu açıdan, muhatabımız olan ergenler her şeyden önce yetişkin olarak görülmeli ve onlara böylece yaklaşılmalıdır. Onlar halen birer çocuk olarak görülürse, onların dinî ve ahlakî eğitimlerinde yeterli başarıyı sağlayamayız.

2. Bu dönemde, cinsel güdülerden kaynaklanan çatışmalar olabilmektedir. Ülkemizde, Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'nde lise öğrencileri

düşüğünü, % 15,3'ü dinden uzaklaştığını ifade etmiştir. % 22,3'ü ise, kendilerini günahkâr hissettiklerini belirtmişlerdir. Çocukların bu konulara ilgilerini ve bu noktadaki sorularını anlayışla karşılayarak onlara yardımcı olabilmek gerekir. Çünkü onları yaratıp cinsel güdülerini onlarda var eden Allah, aynı zamanda bu konuda çeşitli yasaklar getirmektedir.

Bu dönem, ergenlerin sorularına tatmin edici cevaplar aradıkları bir evredir. Bu tür soruları karşısında, onları suçlayıp kınamak asla sağlıklı bir yaklaşım olmayacaktır. Aksine yeterli yardımı yapamadığı-

üzerinde yapılan bir araştırmaya göre, ergenlerin % 36'sı, dinî inanç ve değerleriyle cinsî arzuları arasında şiddetli bir çatışma yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Bu öğrencilerin % 13,6'sı, dinî şüphe ve bunalım içine

mızda, onları suçluluk duygusuna iterek kişilik gelişimlerini olumsuz etkileyebiliriz.

3. Vicdan gelişimi bu dönemde hızlıdır. Bu nedenle, ergenler inanç ve davranışlarındaki

farklılıklar karşısında kendilerini sık sık suçlarlar. Çünkü onların anne-babaları ve diğer yetişkinleri eleştirdikleri en önemli nokta, bu ikiyüzlü tutum ve davranışlardır.

Onlar haksızlığa tahammül edemezler. Adalet ve hakşinaslık duyguları yüksektir. Bu nedenle çabuk isyan edip tepki verebilirler.

4. Ergenlik dönemi dinî konularda kararsızlık ve şüphe dönemi olarak tanımlanır.

Ergenlerin dinî konulardaki soru ve itirazları anlayışla karşılanmalıdır. Onlarla konuşmak ve onlara dinî ve ahlakî konuları sıkıcı bir va'z havasından ziyade, güzel bir dille ifade etmeye çalışılmalıdır.

Ergenlik Döneminde Dinî Şüphe Yüzdeleri

Batı ülkelerinde yapılan araştırmalar, ergen erkeklerde % 75, kızlarda ise % 50 dolaylarında iman şüpheleri yaşandığını ortaya koymaktadır.

Mısır'da yapılan bir araştırmaya göre, Müslüman ergen erkeklerin %27'si, kızların ise % 21'i dinî şüphe krizi yaşamışlardır.

Ülkemizde yapılan araştırmalar, dinî şüphe tecrübesi geçirdiğini ifade eden ergenlerin % 30 dolaylarında olduklarını göstermektedir.

Ergenlerde dinî şüphe ve ça-

tışmaların doğmasında etkili faktörleri ise şöylece sıralayabiliriz:

a. Bağımsızlık duygusunun uyanmasıyla, her türlü otoriteyi reddeden isyankar eğilimin gelişmesi; yetişkinlere olan güvenin sarsılması.

b. Cinsel güdülerin doğuşu ve suçluluk duygusunun belirmesi; nefsanî arzuların dinî ahlak kurallarıyla çatışması.

c. Çeşitli nedenlerle yaşanabilecek olan hayatın anlamsızlığı, mantıksızlığı duygusunun güçlü etkisi.

d. Din eğitimi yetersizliği sebebiyle uygunsuz ve başarısız bir dinî sosyalleşme ortaya çıkması.

e. Günlük hayat olayları ve bilimsel teorilerle, ona öğretilen dinî inanç ve öğretiler arasında bir uzlaşmazlık ve çelişki görülmesi.

f. Dindarların ve din adamlarının olumsuz bazı tutum ve davranışları.

g. Dinî konularda doğru bir rehberlik yapılamaması.

5. Dinî inancın gerekleri ve yer yer engel olamadıklarını düşündükleri kimi güdülerinin onları günaha sevk etmesi, kişiliklerinde ciddi sorunlar doğurabilir, günahkârlık duygusuyla bunalmı yaşayabilirler. Buradan hareketle onlar, suçlanmak yerine anlaşılmaya çalışılmalı; olumlu-olumsuz çeşit-

li yollar ve sonuçları gösterilerek doğru-yanlış davranış tercihinde ona yardımcı olunmalıdır. Ergen, zaman içerisinde bu sorunları aşabilecektir. Ama eğer sağlıklı bir din eğitimi ve yakın ilgi olmazsa, dinden uzaklaşma şeklinde bir sonuç da ortaya çıkabilir.

Diğer yandan, çocukluk ve ergenlik dönemlerindeki dinî eğitimde olabilecek günahkârlık duygusunu pekiştirici yaklaşımlar, ortaya dindarmış gibi gözükken ama ciddi kişilik sorunları olan yetişkin bireyler doğurabilir. Özellikle de, günahkârlık ve suçluluk duyguları insanı kuşatıp dinî hayatının merkezi olunca, olay ciddi ruhsal rahatsızlıklara dahi yol açabilir. Bu çerçevede, günahkârlık ve suçluluk duygusuna yol açan ve dikkat etmemiz gereken bazı nedenleri de şöyle sıralayabiliriz:

a. Yanlış dinî bilgileri, kaynağını ve doğruluğunu iyice test etmeden çocuk ve gençlere aktarmak ve yorumlamak.

b. Baskıcı bir din eğitimi vermek ve özellikle mükafat yerine ceza yöntemini eğitimin merkezine almak.

Yapılan çeşitli araştırma ve gözlemlere göre, dindar bir aile yahut çevreden gelip de, dine soğuk bakan yahut inkâr edenlerin önemli bir kısmının, aldıkları baskıcı din eğitimi nedeniyle bu noktaya geldikleri anlaşılmaktadır. Yani yapalım derken yıkılmak gerekir.

* Doç. Dr.